

Tankar kring digitalt konsttryck

Jag har frågor på upplagor av digitala konsttryck. Säg att jag fotar av en målning professionellt, sen gör en signerad upplaga på 25 tryck, storlek A4 (inkjet) på etching papper. Sen vill jag göra en mindre upplaga av samma motiv fast i en annan storlek, A3 t.ex. Vad är kutym gällande detta? Är det ok att göra detta t.ex. skattemässigt och anseendemässigt i konstvärlden eller vad anses om dessa så kallade giclée-tryck?

Hej Katrin,

NEJ. Jag skriver det med en gång så budskapet kommer fram utan missförstånd. Du satte en begränsad upplaga och du gjorde det valet av ett skäl. Detta nej gäller alla begränsade upplagor – grafiska tryck, fotografier, videoverk, skulpturer, likväl som digitala reproduktioner och giclée-tryck. De som köper ett verk ur en begränsad upplaga gör det delvis på grund av att den är just begränsad. Det spelar ingen roll om upplagan säljer slut och alla tycks älska den. Väljer du att göra ytterligare en upplaga gör du möjligen en liten skara människor glada, samt att du får in en liten summa pengar, men i det långa loppet förstör du den trovärdighet du arbetat upp som konstnär. Köpare har i fortsättningen all anledning att tvivla på hur begränsade dina begränsade upplagor i själva verket är. Vara ärlig och håll dina löften så begäret efter dina tryck hålls vid liv.

Att du väljer ett annat format förändrar inte detta nej. Tänk själv om du köpt ett giclée-tryck i A4-format där det framgår att det enbart finns 25 kopior. Du är stolt ägare av detta populära tryck och känner en enorm glädje var gång någon beundrar verket. Och du säger en smula malligt att det tyvärr enbart finns 25 kopior av motivet. Sedan upptäcker du att det finns många fler, dessutom i ett större format som tillskriver dessa senare tryck extra värde. Vem som helst kan plötsligt få tag på motivet du lärt dig älska och sett som delvis unikt. Du sviker dem som var först med att stötta ditt konstnärskap. De trodde på dig innan andra vågade och är dina starkaste förespråkare. Det är dessa samlare du ska värdera extra högt. Bli inte en konstnär som förlorar integritet på grund av girighet eller en förvirrad idé om generositet.

Känner du till [Thomas Kinkade](#)? Du känner säkert igen hans målning om du ser en. Min första tanke då jag ser hans verk är familjepusslet som läggs under juledigheten. Hans verk är kommersiella, skapade för att sälja och kopieras. De relativt innehållslösa och all dagliga motiven ska kunna hänga i ett rum utan att någon ska behöva reflektera över dem. På hemsidan finns 18 målningar av olika fyrar, 18 grindar, 17 kyrkor, 30 broar och hela 78 olika målningar under kategorin stugor. Om obegränsade begränsade upplagor existerar hittar du dem här. Jag har ännu inte lyckats finna en siffra på upplagornas omfattning. Skulle du fråga Thomas Kinkade Company om du kan göra en ny upplaga i en annan storlek skulle du sannolikt få ett positivt besked eftersom varje Kinkadeverk reproduceras i multipla upplagor; i olika storlekar och tryckta på olika material. Är du nyfiken på Thomas Kinkade Company och deras komplicerade upplagesystem kan du läsa mer [här](#).

Konstnärer, gallerister och andra konstaktörer som erbjuder digitala konstverk har ett ansvar att tydligt beskriva vad de säljer. Detta är något som Thomas Kinkade Company brister i. Vill du göra köparen mer bekväm i att investera i din konst kan du skriva ett äkthetsintyg där du anger tryckets titel, pappersval, tryckteknik, datum det trycktes,

upplagans storlek och annan relevant information. Denna form av dokumentation är alltid uppskattad och tillför även ett högre samlarvärde över tid. Om valet ligger mellan två identiska verk och det ena kommer med detaljerad dokumentation, kommer med största sannolikhet en köpare välja det sistnämnda. Den övergripande dokumentationen kan finnas på ett pappersark som du fäster på verkets baksida.

Det finns andra sätt att tillskriva giclée-trycken högre samlarvärde. Du kan som sagt signera och numrera dem. Du kan även göra tillägg i form av små teckningar, penseldrag eller inslag av collage. Detta gör det möjligt att sätta ett högre pris. Men – mycket viktigt – mörka aldrig att det du producerar har digitala komponenter. Det handlar återigen om att vara tydlig. Skriver du ut ett digitalt tryck som du sedan handmålar kan du kalla det "handkolorerat giclée-tryck". Kalla det aldrig "mixed-media". Det är både förvirrande, samt att det traditionellt refererar till verk som är original och skapade för hand. Som alltid finns gränsland, men försök spela med öppna kort så ingen känner sig lurad.

Som du vet är konstvärlden full av åsikter. Det gäller även här. I sammanhanget vill jag lyfta fram ytterligare något att ha i åtanke. Kanske har du stött på kommentaren "minskar inte värdet på originalverket om du säljer samma verk i form av digitala kopior?" Ett original är alltid ett original och om man tittar till riktigt berömd konst, som reproducerats i evinnerlighet, kvarstår ändå värdet hos originalet. Faktum är dock att vissa köpare kommer reagera och hellre ser att du inte fortsätter sälja digitala kopior av det originalverk som de numera äger. Detta är bra att vara medveten om.

Jag har hittills enbart delat med mig av mina åsikter. Det visar sig att jag har många och kanske blir det därför extra viktigt att blanda in fler röster. [Galleri Nils Åberg](#) i Göteborg säljer en del giclée-tryck och i relation till din fråga skriver Ida Åberg:

"Det är en bra fråga där det verkar som att olika aktörer i konstscenen tycker olika. Vi anser att det icke är professionellt att trycka en ny upplaga på en bild man redan gjort en upplaga på, även om storleken ändras andra gången. Har man gjort en upplaga får man hålla sig till den."

"I konstvärlden börjar giclée-tryck ta mer och mer plats. Det ersätter i vissa fall litografier. Giclée är ett bra sätt för konstnärer att kvalitativt producera verk i upplagor för mer människor att ta del av. Sen ger giclée-trycken en fantastisk kvalitet."

Jag nöjer mig sällan med en extern kommentar. I det här fallet har jag även pratat med Henning Hummerdahl på [Hedenius](#) i Stockholm. I sitt arbete med upplagor arbetar Hedenius främst med litografier, men det händer att de även jobbar med giclée-tryck. Henning Hummerdahl arbetar bland annat som konstagent åt [SvD Accent](#). De samarbetar med att ta fram unika grafiska upplagor från några av Sveriges främsta konstnärer, som sedan säljs exklusivt via SvD Accent. Bland annat har de tagit fram portföljen [Stockholmsminnen](#) som innehåller tre signerade och numrerade grafiska gläd av KG Nilson. Trycktekniken är giclée och upplagan uppgår till 150. Från Henning Hummerdahl får jag berättat att det är accepterat att arbeta med olika storleksformat när det handlar om fotografi, men aldrig giclée-tryck där en begränsad upplaga angivits. Han berättar även att KG Nilsons Stockholmsminnen inte är rena kopior av målningar. Gicléeupplagan trycktes hos [Ulf Stålhane Edition](#) i Malmö och konstnären var själv närvarande vid framtagandet av det digitala verket. Via [Ulf Stålhane's blogg](#) läser jag hur han gör skillnad

på en självklar kopia och ett konstgrafiskt verk. Båda kan benämnas som giclée-tryck, men en skillnad mellan de båda bör synas på försäljningsvärdet. Han skriver:

"Många aktörer har presenterat rena reproduktioner utskrivna på akvarellpapper som något unikt och konstnärligt. Visst, tekniken ger mycket välliknande reproduktioner och drog man upp en liten akvarell i storformat så blev det imponerande. Men här slutar ofta viljan och kunskapen att åstadkomma något mer än bara en estetisk sensation."

Beroende på omfattningen av den digitala processen övergår alltså den rena reproduktionen till att i stället bli ett grafiskt verk. Det är inget fel med reproduktioner, men det är bra att känna till kreativa alternativ.

Jag läser runt bland Ulf Stålhanes blogginlägg och inser att jag måste kontakta även honom. Jag frågar bland annat om hans samarbete med KG Nilson:

"Beträffande KG Nilsons "giclée" är de absolut inga kopior av några oljemålningar utan helt uppbyggda och skapade med hjälp av digitala verktyg. Och sedan tryckta med hjälp av en printer som arbetar med pigmenterat bläck på arkivbeständigt papper. Att man sedan utgår från befintliga verk eller skisser som förlagor till grafiska blad är allmänt i alla grafiska tekniker. En jättefördel med den digitala tekniken är möjligheten till provtryck och att kunna justera färger och former i efterhand vilket är svårt i många traditionella tekniker. Så även om mycket i processen blivit enklare tar det mycket tid och koncentration att komma fram till ett resultat när möjligheterna är så stora."

Att fotografera eller skanna en befintlig oljemålning och sedan göra ett tryck på t.ex. konstpapper är att betrakta som en ren reproduktion eller poster. Att bara förändra färger och skalan räcker inte för att det skall vara originalgrafik."

Så om man gör som du nämner, fotograferar en målning och gör en upplaga i A4 och sedan gör en upplaga av samma bild i A3, så är det ändå en reproduktion och ett foto av en målning och därför har trycket ändå inget större värde. Men om det gäller originalgrafik kan man göra versioner och vidarearbeta samma tryck, men i en ny upplaga. Då brukar man ibland benämna det Etat I, Etat II osv."

Det finns givetvis "gränsfall" där en förlaga t.ex. gjorts enbart för att fotograferas och tryckas som grafisk upplaga. Här kommer omdöme, etik och kunskap in. Ett befintligt konstverk bearbetas så det anpassas till en grafisk teknik och kan sedan ses som ett nytt fristående verk etc."

Mina egna grafiska blad är gjorda helt i datorn men jag har även experimenterat med blandtekniker och tryckt delar av bladet i en koppartryckspress. Jag har en 44" printer i min ateljé och hjälper kollegor med att ta fram tryck och har t.ex. arbetat med KG Nilson under många år. Vi har ett spännande och kreativt samarbete där jag som kollega och konstnär fungerar som ett "bollplank"."

Det är en fantastisk teknik med många möjligheter så det är synd att många bara gör reproduktioner och posters. Det har nog också gjort att "giclée" fått här och var ett lite dåligt rykte. Det finns även giclée som kallas för litografier vilket är falsk varubeteckning och i längden kontraproduktivt. Litografier kan även de ibland vara rena reproduktioner gjorda direkt från ett avfotograferat konstverk."

Reproduktioner eller grafiska verk, det är helt upp till dig. Men se till att inte arbeta för impulsivt med dina giclée-tryck utan gör medvetna val där du står för konsekvenserna. Det är bra om dina upplagor säljer slut. Det innebär att deras värde ökar. Inför potentiella köpare ska du vara tydlig med att du aldrig skulle äventyra värdet genom en utökad upplaga. Istället kommer du producera minst lika bra bilder i framtiden och när tiden är inne hör du gärna av dig så ni kan titta på nya tillgängliga giclée-tryck. Fortsätt skapa ny konst och bygg vidare på ditt konstnärskap istället för att radera det du hittills åstadkommit. Njut av dina tidigare framgångar men stanna inte där. Blicka framåt!

Lycka till!

Ida

P.S. Jag har helt glömt bort att besvara din fråga om skatt. Det handlar främst om att jag inte helt förstår den. Din fråga handlar om moral. Skatteverket har inget intresse i ditt löfte gentemot en köpare. Skattemässigt gäller detta: det förvärvsarbete du utför ska beskattas, punkt.

D.S.